

JUSTYNA MACH

DZIECKO PARTNEREM W KOMUNIKACJI

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział I: Komunikacja interpersonalna.....	7
Rozdział II: Komunikacja niewerbalna	16
Rozdział III: Analiza transakcyjna.....	24
Rozdział IV: Jak rozmawiać z dzieckiem.....	33
Podsumowanie.....	47
Bibliografia	49

Wstęp

Należę do tej grupy osób, które ubolewają nad pośpiechem towarzyszącym naszemu życiu. Ciągłe dążenie do osiągnięcia sukcesu, zdobywanie pieniędzy, poszukiwanie sposobów na łatwe i dostatnie życie sprawiają, że nawet w rodzinach nie żyjemy już razem, a jedynie obok siebie. Nie znajdując w domu poczucia wspólnoty, bliskości i miłości, uciekamy do przyjaciół i znajomych, ale niejednokrotnie i tutaj nie odnajdujemy tego, czego pragniemy i potrzebujemy. Nie umiemy ze sobą rozmawiać, nie potrafimy się porozumieć. W ogóle można zaobserwować kryzys w komunikacji międzyludzkiej bezpośredniej. Rozumiem przez to pojęcie taką interakcję, gdzie osoby znajdują się w tym samym miejscu, w tym samym czasie i relacja między nimi nie polega na przekazywaniu sobie informacji tekstowej za pomocą urządzeń i narzędzi typu komputer, internet, telefon, itd. W świecie, który staje się globalną wioską, czujemy się często coraz bardziej samotni. Dotyka nas głód bliskości drugiego człowieka, głód bycia rozumianym i kochanym. Utkwiły mi bardzo mocno w pamięci słowa A. Mickiewicza: „Wierzcie mi: nic bardziej pożądanego, a nic trudniejszego na ziemi jak prawdziwa rozmowa”. Sama w moim własnym życiu odczuwam niejednokrotnie prawdziwość tego stwierdzenia. Umiejętność komunikacji to naprawdę wielka sztuka. Życzę sobie i każdemu, aby ją posiadał. Pisząc tę książkę zamierzałam ułatwić to zadanie czytelnikom. Być może niektórych zaintrygował jej tytuł. Nadając go, chciałam wzbudzić refleksje na temat możliwości traktowania dziecka jako partnera interakcji. Nie chodzi tu oczywiście o takie rozumienie tego terminu, które oznacza pozwalanie mu na wszystko, łącznie z lekceważeniem wychowawców, lecz właśnie o to, by zarówno ono, jak i rodzice, nauczyciele czy opiekunowie szanowali nawzajem swe uczucia i potrzeby. Jestem wielką zwolenniczką właśnie takiego sposobu komunikowania się z innymi ludźmi, który sprawia, że nikt nie czuje się lepszy lub gorszy.

W poszczególnych rozdziałach przedstawiam definicje komunikacji interpersonalnej, jej znaczenie dla człowieka, istotę sygnałów niewerbalnych płynących od nas do innych i odwrotnie. Ponadto ukazuję bardzo interesujące podejście do zagadnienia komunikacji międzyludzkiej zapoczątkowane przez E. Berne, a mianowicie analizę transakcyjną. Wreszcie przechodzę do zagadnienia porozumiewania się z dziećmi i rozwiązywania problemów w taki sposób, by nikt z osób biorących udział w tym procesie nie czuł się pokonany. Mam wielką nadzieję, że zamierzenia jakie powzięłam, pisząc tę książkę, zostały zrealizowane, a Ty Droga Mamo, Tato, Wychowawco i inny nie wymieniony przeze mnie Czytelniku wzbogacisz się o niezbędną wiedzę, za pomocą której usprawnisz swą umiejętność właściwego komunikowania się z innymi ludźmi, a szczególnie z dziećmi.

Rozdział I

Komunikacja interpersonalna

Często posługujemy się terminem komunikacja interpersonalna, ale czy znamy jego znaczenie? Chciałabym na początku wyjaśnić jak należy rozumieć to określenie. Niewątpliwie jest to proces porozumiewania się osób, grup i instytucji. Jego celem jest wymiana myśli, informacji, przekazywanie wiedzy, własnych idei i pomysłów, a także wzajemne wpływanie na siebie uczestników tejże interakcji w celu modyfikacji postaw. Z. Nęcki pod tym terminem rozumie transmisję informacji z jednego miejsca do drugiego. Według S. Miki proces komunikacji składa się z kilku elementów. Są nimi: **nadawca**, **przekaz**, **kanał** oraz **odbiorca**. Dodatkowo warto zaznaczyć, że każda interakcja występuje w określonym **kontekście**. Pragnę krótko omówić istotę poszczególnych składników procesu komunikowania się. Kiedy mamy na myśli warunki, w których odbywa się ten proces, mówimy wówczas o jego **kontekście**. Bywają różne aspekty tego elementu. Można wyróżnić między innymi:

- » aspekt fizyczny – dotyczący otoczenia, w którym zachodzi interakcja i wiąże się np. z jego wyglądem czy temperaturą;
- » aspekt historyczny – odnoszący się do określonego czasu, w którym zachodzi dany proces komunikacji;
- » aspekt kulturowy – zwracający uwagę na to, że pewne zachowania i gesty mają inne znaczenie w różnych kręgach kulturowych i państwach.

Składnikami procesu komunikacji są także jego uczestnicy, a zatem **nadawca** i **odbiorca**. Wielu spośród czytelników zapewne zastanawiało się nie raz, dlaczego ludzie ten sam komunikat odczytują w różny sposób. Dzieje się tak między innymi dlatego, że

każdy człowiek jest niepowtarzalną osobowością. Kształtujące się nasze spojrzenie na świat, zdobywane przez nas doświadczenia także rzutują na odbiór informacji oraz ich przekazywanie w określony sposób. Ma na to wpływ również wiek i płeć człowieka.

Centralnym składnikiem rozważanego procesu jest przekaz lub inaczej **komunikat**. W skład jego struktury wchodzi:

- » znaczenie, jakie nadaje się np. ideom, uczuciom, które są przekazywane od nadawcy do odbiorcy;
- » symbole, wśród których należy wymienić między innymi słowa, ton głosu, parajęzyk, czyli wszystkie odgłosy niebędące słowami, mimikę, pantomimikę;
- » kodowanie, polegające na zamianie np. idei, uczuć w symbole;
- » dekodowanie, będące procesem odwrotnym, w którym rozszyfrowuje się zakodowaną przez nadawcę informację;
- » forma i organizacja, które zależne są od typu komunikacji.

Ostatnim elementem procesu komunikacji jest **kanal** stanowiący niejako drogę czy też środek transportu dla przekazu płynącego od nadawcy do odbiorcy. Można wymienić różne rodzaje kanałów komunikacyjnych, lecz moim zdaniem najbardziej trafnie jest ująć je w grupy kanałów werbalnych, niewerbalnych oraz kanały sensoryczne, tożsame z ludzkimi narządami zmysłu, to jest wzrokiem, słuchem, węchem, smakiem i dotykiem.

Warto postawić sobie pytanie o sens komunikacji. Oto stanowiska kilku osób dotyczące tej tematyki. E.M. Rogers uważa, że istota tego procesu polega na przesyłaniu informacji w celu wywołania zmiany w zachowaniu uczestnika danej interakcji. Bardzo podobny pogląd prezentuje M. Argyle. Autor ten ujmuje szerszej cele, którym służy komunikacja, a mianowicie wyróżnia:

- » przekazywanie informacji, dochodzenie do porozumienia z innymi;
- » uzyskiwanie wiadomości od partnera interakcji;
- » dokonywanie zmian w jego postawach, przekonaniach oraz zachowaniu;
- » wywoływanie zmian w osobowości partnera komunikacji;
- » dokonywanie zmian w jego stanie emocjonalnym;
- » współpracę związaną z realizacją określonego zadania.